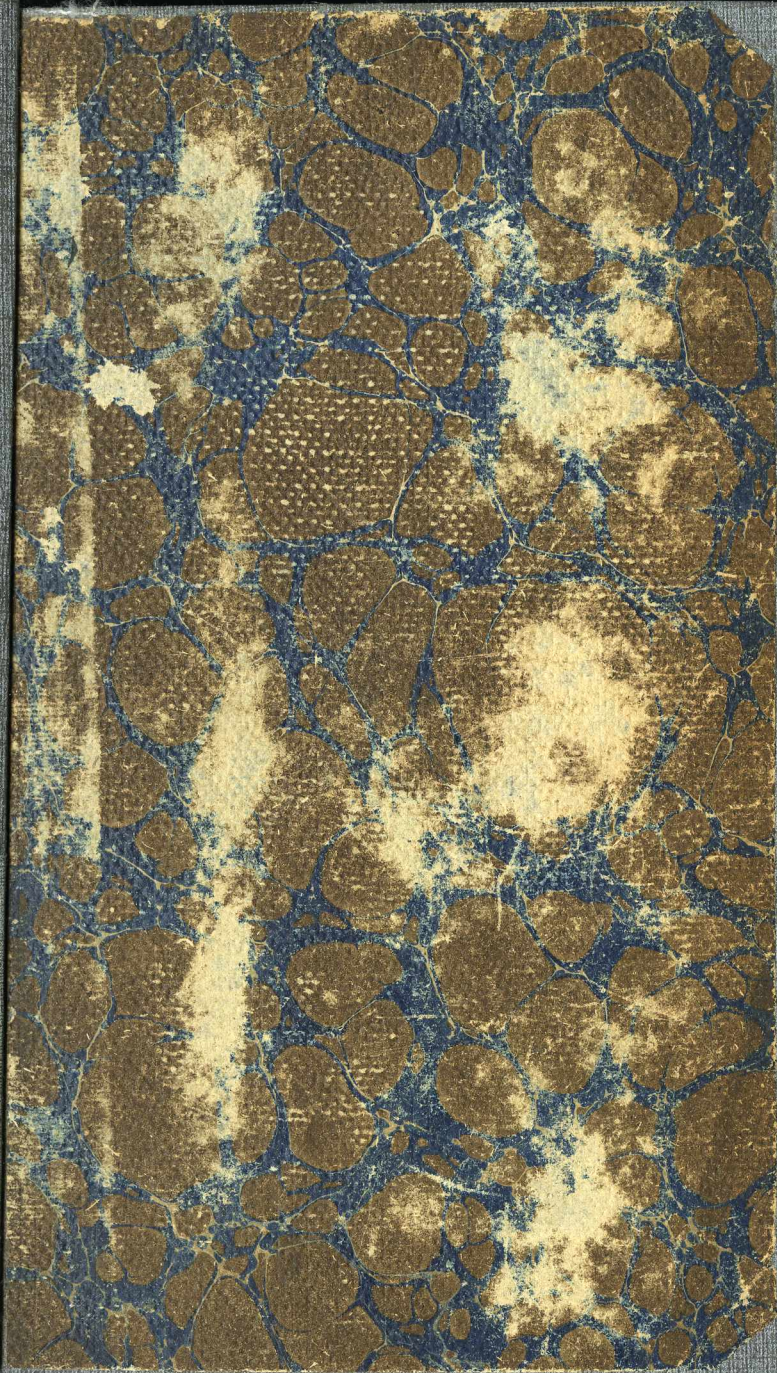

Politikai
röpiratok.

106.

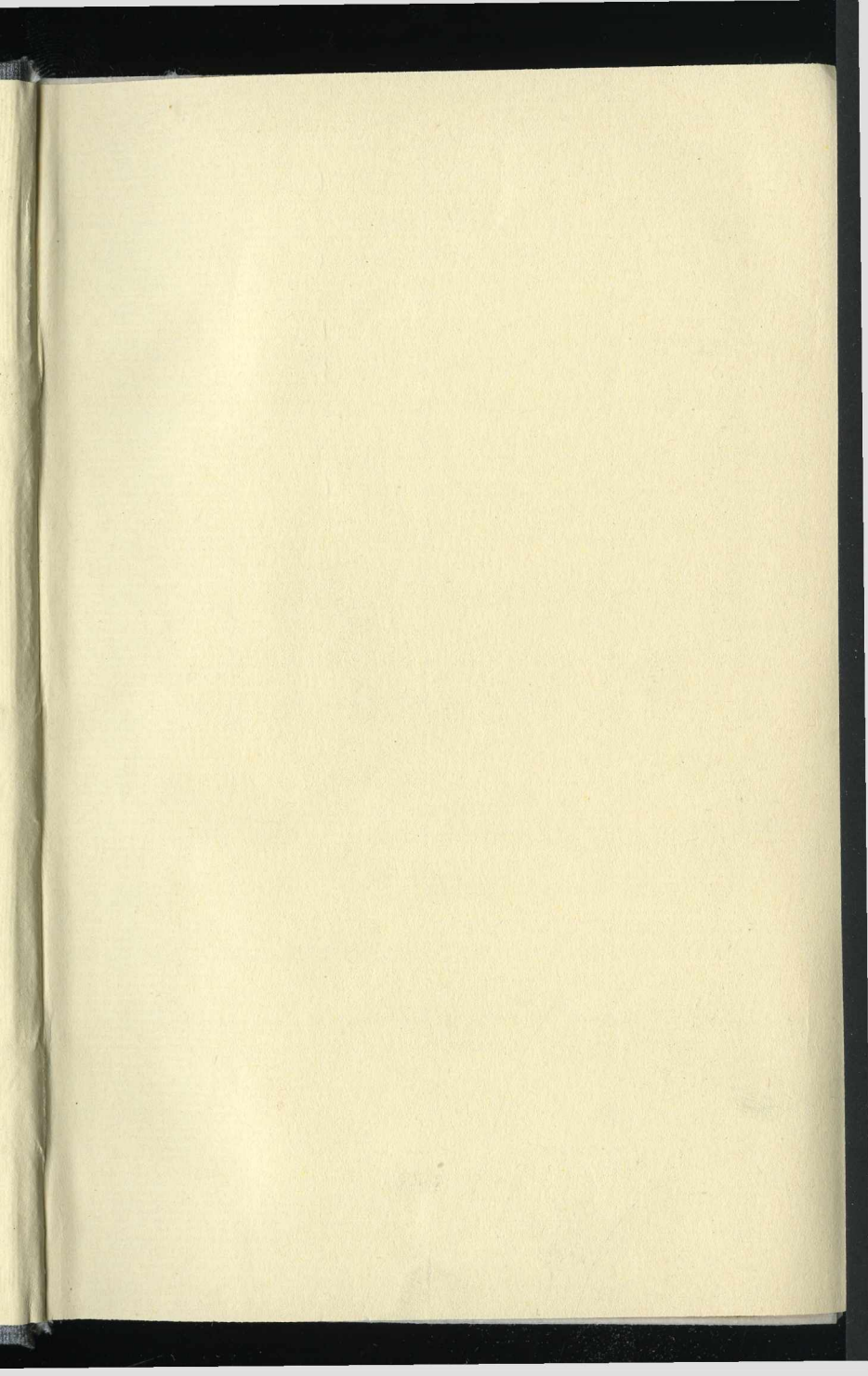

EX
LIBRIS

DR
GEYSÆ
BALLAGI

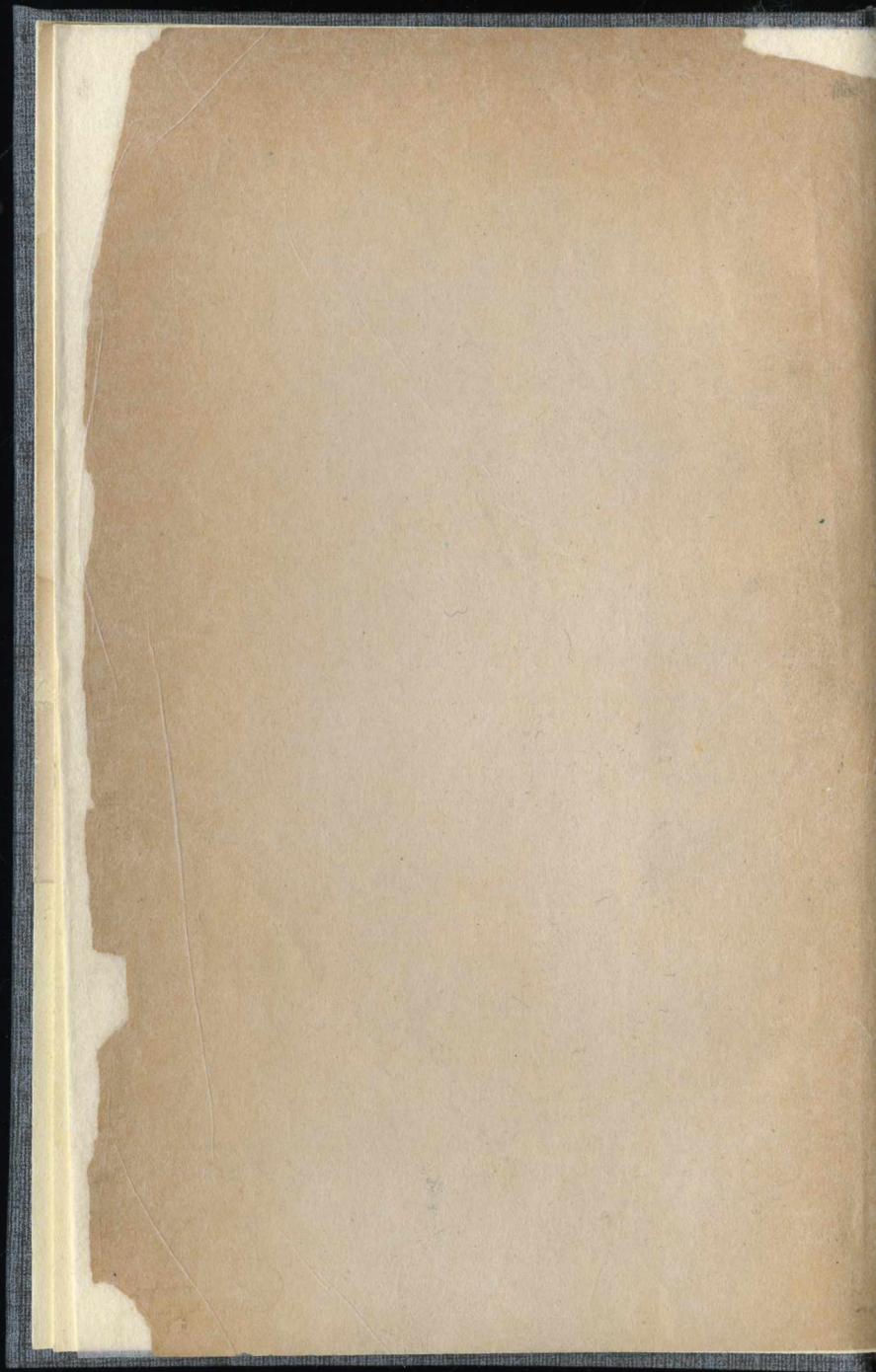

- 1.) 0010006934 063
- 2.) 0010006934 094
- 3.) 0010006934 100
- 4.) 0010006934 117
- 5.) 0010006934 124
- 6.) 0010006934 131
- 7.) 0010006934 148
- 8.) 0010006934 155
- 9.) 0010006934 162
- 10.) 0010006934 179
- 11.) 0010006934 186
- 12.) 0010006934 193
- 13.) 0010006934 209
- 14.) 0010006934 216

840-853

1. Gammice Péter beszéde a karlovici congressuson. 1861.
2. Franz von Deck. Leipzig, 1868.
3. Ut kamiat quōta roppant hársányai. Gr. Majláth Kálmán. 1869.
4. Die Nothwendigkeit der Erbauung von Arbeiterwohnungen. 1870.
5. Egy kőházam hársányai - hársányai sűrűsége, kütönös felülettel munka
lakókra.
6. A jégvándorlás Magyarországon. Az orsz. m. igazgató által engedélyezett. 1871.
7. Ein Wort über mein Scheiden aus dem Dienstverbande der k. ung. Staat
Eisenbahnen. 1872.
8. A képviselet hársányai. 1874.
9. Castelar Emil beszédei. Ford. Hallmayer György. 1875.
10. Kire avatvaunk? 1875.
11. Zur Wucher-Frage. Von einem Banquier. 1875.
12. Az iskolai takarékpénztárakról. Laurent F. Ford. - G. - T. 1877.
13. Talok az időnek. Gyígon. 1877.
14. Miként emeljük iparmunkát? Dr. Karika Antal. 1878.

106

870

CSERNOVICZS PÉTER

BESZÉDE

A KARLOVICZI SZERB NEMZETI CONGRESSUSON.

Csernovics Péter

1.

PEST.

106.

NYOMATOTT WODIANER F.-nél.

1861.

CZERNOVICZ PETER

RESUME

A HUNGARIAN MEMBER OF CONGRESS

[Faint handwritten signature]

1857

MEMBER OF CONGRESS

1857

Csernovics Péter beszéde a karloviczi szerb nemzeti congressuson.

Tisztelt Gyűlés! Egy ünnepélyes nagyszertű perczben állok a nemzet képviselői előtt; oly perczben, melynek mikénti használatáról számolnunk kell azon dicsestültek szellemeinek, kik szent vallásunkért és nemzetünkért, a keresztrel és vassal szállottak a hit és szabadság díszes csatatéereire, s százezreukint ontották nemes véréket — hogy a nyugoti Európa többi népeit önfeláldozásukkal a török hatalom alól fölmenthessék; — és számolnunk a jövő ítélőszéke előtt az utókornak, mely tőlünk, a nemzet választottjaitól számon fogja kérni, hogy a szabadságra kedvező pillanatot miként teljesítettük?

Nemzetünk sorsa, nemzetünk jövője forog kérdésben. Ti szent atyák! ti bölcs tanítók! ti felkentjei a vallásnak és vezetői a népnek! Ti képviselői, megbízottai a nemzetnek! Ti bizonyára megfontoltátok a csaknem végzetszerű sulyt, mely az irány kijelölésében, mit követni fogunk, s melyet nemzetünknek kitűzendünk, reánk nehezedik. Boldog lesz az utókor, szabad lesz a vallás, biztosított a nemzeti ség; szabad lesz a föld, melyen lakunk, a haza, melynek hű fiai vagyunk, ha egy magas bölcsesség fogja eltaláltatni velünk azon szerencsés kapcsolatot, mely szabadságunkat és jogos igényeinket e haza többi nemzeteinek szabadságával erősen egybekapcsolva, egy szétválaszthatlan egységbe összefűzi. — Isten mentsen meg a gondolattól: hogy egyenlenség és viszály a testvér-harcznak lángjait felgyulasztva, a közös szabadságnak

s a mi szabadságunknak sirja felettombolja ki átkos művének irtózatos daldalát.

A világtörténetben van a világ szelleme.

A mi történetünk legyen a mi tanuságunk!

Midőn a főurak elnyomatásai ellen a nép csak vallásosságban, istenébeni rendithetlen bizodalomban találta egyedüli menekülését, akkor az uralkodók a néperőt szóliták fel maguk mellett, s mint isten boszuló kardjával sujtották le a nép karjával a főurakat; nem azért, mert ezek a népet elnyomták, hanem azért, mert a fejedelmek önkényének gátot szabva, azokat a teljhatalom gyakorlatában akadályozták. Nem sokára a példa, mit Franciaország adott, egész Európában minden uralkodó által követve lett; sőt Anglia büszke nemességé is egy asszonynek vas pálczája alatt meggörbedett.

A mint a fejedelmek a nép vérén a nép által hatalmuk akadályait elhárították, s illetőleg lesujtották: akkor az ő kezükben összpontosítván az álladalmi erőt, népet és nemességet egyiránt lábaik alá gördítettek; s kezdődött a historiának azon második szomorú szakasza, melyet az uralkodók féktelensége által előidézett népnomor és sülyedés bélyegzenek. Egy tan készült Machiavelli által, egy systemája a zsarnokságnak; s ezen systemában sem vallás, sem nemzetiség, sem vagon, sem származás, sem erény, sem bűn — nincsen kifejejtve. Minden, mi tényezője lehet a népek elgyengítésének és fékítésének, minden, mi eszköze lehet az uralkodó hatalma megállapításának, mi eszközzé válhat az ügyes autocrata bátor kezében, minden ben van foglalva itt e tanban — mit csak emberi ész kigondolhat, hogy az emberiséget nyomorulttá tehesse, s hogy ezen nyomorultságot örökíthesse és biztosíthassa.

A nép sok kínai után megérteni kezdi jogait, s a nemesség felismerni a kor intéseit. Mindkét rész, belátva a közös nyomoruság egyedüli okát, egymáshoz közeledett. A nagyobb városok, hol a szellemi erő az industria fejlődésével egy sokat ígérő derűnek, a felvilágosodás sugarainak fényét árasztotta szét, példával előrehaladva, az autocratáktól jogokat követeltek; azokat gyakran készpénzen, sokszor véren megvásárlották:

melyek addig tiszteletben tartattak, míg az uralkodó magát elég erősnek nem érezte azt — mit adott — újra elvenni, s a hatalom vaspálczáját újra s még keményebben a népek felett fölemelni.

Ezen stádiumban az uralkodók mindent felhasználtak, hogy a népek egyetértését akadályozhassák: A „Divide et impera“ ezen kornak borzasztó találánya!

Fölfegyverkeztetett nemzetiség nemzetiség ellen; a vallonok kezébe adatott a vas, melylyel az egy hazának többi lakosi felkonczoltattak, hogy a közös szabadságnak „magna charta“ja szét daraboltsék.

Fölfegyvereztetett vallás vallás ellen; hogy a nép ereje egymás közötti véres tusában megtöressék, s a megtört öszvesség felett a korlátlan hatalom ünneplhessen. Fölfegyvereztetett az erény a bűn ellen; a bűn az erény ellen; a jogtalanság a jog ellen. Megállapított ősi igazság és elítélet; osztály, gőg és sértett önérték; hiúság és öntudat; értelem és butaság mind megannyi játékszerek voltak, melyekkel az uralkodók és leleményes eszű minisztereik a hatalom borzasztó játékát szervezték és rendszeresíték.

Nem czéлом önök türelmét e történeti abstractiókkal hosszabban fárasztani; csak annyit jegyzek meg, miként, ha keserű utjai valának is a jognak és az értelemnek, de ezen keserű utat is bevándorolta; sem a máglyafák, sem a bitók, sem a bárdok, sem a börtönök és kintpadok lélekrázó szenvedései nem voltak képesek a jogérzelem terjedését megakadályozni; és a hivatalosa s ereje öntudatát megnyert nép több államokban irtózatossal boszulta meg magát kinzójain.

Ezen vajudás, mely Európa majdnem minden államaikat megrengette, s különböző időszakokban megújult és mai napig tart, hatással volt és van reánk is. Hogy mi itt ma a nemzetünk kivánalmait és jogait formulázhatjuk — ez az európai általános nép-szellem újabb felébredésével, s a trón körül összecsoportosuló fergeteggel szoros összeköttetésben áll.

Hiszen tudjátok ti szent atyák és világi képviselők, miként valahányszor veszély tornyosult Ausztria ege fölé, mindannyiszor megemlékeztek Bécsben a hű

szerb nemzetről: s a baj csak ott van, hogy a legyőzött veszedelem után a bécsi urak emléktehetsége rögtön igen gyengévé lett. Vannak nekünk irt, aláírt és pecsételt diplomáink elegendő számmal; szebbnél szebb, nagyobb nál nagyobb ígéretek; nézzük meg csak azok keltét, s találni fogjuk, miként mind akkor keletkeztek, midőn karunk és vérünk feláldozására szükség volt, mikor kül- vagy bel-ellenség lenyügözése végett a hü szerb nemzet erejének megfeszítését az uralkodó ház felhívni hasznosnak látta. Nézzük, mennyi lett ezen ígéretekben való!

Miként váltatott be az ígélet, mely dicső ősem — kinek szent emléke áldott leend mindaddig, míg a tornyokon kereszt fogja hirdetni az igaz vallás intenségét — Csernovich patriarchának adatott? miként váltatott be az ígélet, mely a török iga lenyomása után bennünket illetett? Hiszem, Bécsben még azon véres kiváltság is megtagadtatik tőlünk, melyért legjobbjaink vére áztatá e hon viszontagságos földét, megtagadtatik még azon drágán szerzett érdem pusztá elismerése is, miként mi a magyarokkal mentettük fel e hazát, s a szent kereszt uralmát e hős szövetségben állítók helyre; naponta találkozunk a német államférfiak, a ministerek azon hazug nyilatkozataival, miszerint azon országot a török uralma alól a németek menték vala meg; és e joga mi is, a magyarok is, német alattvalók lettünk!!! Mi volt a szerb nemzet osztályrésze a Rákóczy-forradalom lenyomása után? Pedig ha valaha — ekkor bizonyára ingott az uralkodói trón; s az elrémült, sápadt udvaroncok, kik mint rajsergeltek a veszély után körülte össze, nem birtak egyetlen egy tanácsesal sem, mi által azt a magyarok erős támadásai ellenében megoltalmazzák. A mi őseink melle képezte akkor is, mint már számtalanszor, azon vas páncélzatot, melyen keresztül a szövetségesek éles szabalyja nem hatolhatott. — — Mi volt viszonzásunk mind-ezekért, annyi erő, annyi vér, annyi áldozatért?

Mit aratott a nemzet 1848- és 49-ik évekbani halatlan feláldozásáért? — — — Leégett városaink, fel-dult falvaink, ezerek és ezerek sirhalmái mint viszonz-tattak? Hol van a beváltott ígélet? a megtestesült ige?

a megadott jutalom? Hol van mindaz, mit azoknak kifáradhatlan szózápora s kegyteljes mosolya ígért, kik nemzetünket a magyarok elleni fölkelésre szólították? Az ígért beváltatlan maradott, mint már annyiszor azelőtt. Nem! az 1848- és 49-ki feláldozásnak volt eredménye, egy irtózatos, egy felejthetlen eredménye. — A vér, mely az uralkodó szolgálatában oly hősiiesen ontatott, viszonzva elismerve lett. Egy proclamatio érkezett t. i., melyben a nemzet szolgálatai elismertetnek, s melyben egyszersmind rögtöni lefegyverzéstetése megparancsoltatik! Egy rövid idő még — — s Uraim, ezt jegyezzük meg: az ausztriai zsoldos, kit a magyarok vitézsége az ország határaiból kikergetett, miután néptünk dicső — bár ha szerintem nem is indokolt — feláldozásával s az orosz czár kegyelme által megmentetett, rövid idő múlva nemzet társaságát, s firtorgatva, becs-mérelve említi, nem! megtagadja nemzetünknek a borzasztó harcokban részvétet; gyűlevészek, csőcseléknek nevezett azon bátor, hőscsapat — mely szakadatlanul harczolt az első sorokban, a melynek hősiességét a forradalom után felszámított áldozatok kebeltrázó nagy száma tanusita. — Becsméreltetett a szolgálat, — mely ha be nem következik — soha Kreis-Hauptmann nem szentségteleteni e szabad hon szent földjét; soha fináncz és özsandár; soha Grundsteier és Einkommensteuer nem zaklatják, nem pusztítják, nem szegényítik hősnemzetünket.

Igen, viszonzva lettek önök szolgálatai; nem úgy mint a rabszolga szolgálata, ki jól bevégzett munkája után ura mosolyában fölleli boldogító jutalmát, s azután legalább is előbbi állapotába visszatérhet: Nem! — — Azon szolgálat, melylyel a szerb nemzet az ausztriai trónt megmentette, másként lón jutalmazva. Elvétetett tőle minden, mi nekének kedves volt, mi szive ösztönét, ohaját, mi történetének kincsét képezte. Hallatlan egyedüli példa a történetben, hogy egy nemzet a fejedelem által büntetessék azért, mert a fejedelem jogáért hősiiesen harczolt; hogy polgári szabadságát elve-

szítse; hogy idegenek uralma alá átadásék; nemzetiségében megsértessék azért, mert a vészmagas percezeiben a trón körül seregelt, s a királyi zászlókat jó és rossz viszontagságok között életével, vérével fenntartotta. — Még azon árnyék is, melylyel a bécsi önzés a nemzetet elámitani akará — azon egyetlen szó — minek magában véve alig van értelme, az elnevezés, mi e földnek papíron adatott: a vajdaság neve is eltörültetett. De eltörültetett már régen, mielőtt az oct. 20-ki diploma keletkezett; mert a német gouvernement csak mint jelentéktelen mellékszót használta már régen a Vajdaságot — — s a Vojvoda egy német generalis képében satyrája volt a hűség azon nagyszerű nyilvánulásának, melyben a nemzet vére a trónért oly gazdagon özlött.

Ez volt a jutalom! Ez volt a viszonzás!

Itt van a mi történetünk. Legyen szabad elmondanom, mi abból a tanuság!!

Két út nyílik előttünk, melyen a nemzet jogos kívánatainak érvényesítését megkísérhetjük.

Az első: Ha e gyűlésből határozatainkat a kormányhoz benyújtjuk, s azokat mint királyi propositiókat az országgyűlés elé a kormány által terjesztetni kérjük.

A második: Ha mellözve ezen közvetítést, mi magunk teszszük magunkat az országgyűléssel érintkezésbe, s kívánalmainkat formulázva, azokat közvetlenül az országgyűléshez juttatjuk.

Mi az elsőt illeti, valószinű, hogy a kormány nem fogja mellözni kívánatainknak királyi propositiók alakjában előterjesztését, s a mint a dolgok ma állanak, azokat — bizonyos kivételekkel — még támogatni is fogná.

En mindazonáltal ezen utat nem választom. Egy ismeretes francia közmondás tartja, miként: „Segíts magadon s az Isten is segitend.“ Az elmúlt 12 év alatt a kormánynak korlátlan hatalmában állott egyetlen egy paranesszóval, egy iv papirossal, mindazt megadni, mit mi kívánunk, s mihez nekünk jogunk van; mit ha valakitől, bizonyára a kormánytól jogosan követelhetünk. Ezen egész idő alatt a kormánynak rövid emlékezőte-

hetsége volt; elfeledkezett rólunk, midőn jogunkról volt szó, s csak akkor emlékezett, midőn fizetnünk, vagy fiainknak katonáskodni kelle. Hogy nemzetiségünk iránt különös sympathiákkal nem viseltetik — azt bebizonyítá elegendően; mert minden hivatalba, minden iskolába a német nyelvet erőszakolta be — s egyáltalában az általa oly magasan hirdetett nemzetiségi egyenjoguság, valamennyi nemzetiség jogosulatlanságában állott, a német kivételével, melynek kényszerét népünk oly súlyosan megszenvedé.

Vallásunk iránt sem viseltetik oly különös sympathiákkal; s ennek tanuságául szolgálhat a concordatum, mely minden mivel nemzetnek undorát fölbresztette. Tanuságául szolgál az unió részint nyílt, részint alattomos támogatása, mi által vallásfelekezetteliek tudatlanabb része demoralisáltatik, s ősei szent hitétől elpártolásra sokszor a legbanalisabb okokból reábiratik.

Polgári szabadságunk iránt sem viseltetik oly különös előszeretettel; mert mindazt mellőzve, mi 12 év alatt történt — ma, e perczben, csak egyedül görög-nem-egyesültek azok, kiknek nagy része megfosztva minden polgári jogtól, a katonai hatalom kizárólagos, feltétlen kényszere alatt szenved; s meg van fosztva mindazon jótékonyaságoktól, melyek által az előrehaladottabb civilizatió egyesek és nemzetek helyzetét emelkedettebbé, jobbá, kényelmesebbé teszi.

Mily nehéz hátrányokkal kell a végvidéknek küzdenie, mily alant áll ott a politikai és egyéni szabadság fokmérője? Mily alapokon áll a családi élet, s minden pillanatban a háborura úgy szólván szakadatlanul consignált területnek lakosai, kiket a legmoverebb fegyelem a haza többi népeitől, sőt saját nemzetüktől is elkülönítve tart — mennyire vannak akadályozva a művészet, tudomány, a magasabb műipar kifejlesztésében, a béke áldásainak élvezetében, a szabad szellemi erő, a képességek nagy versenyében, a mi Európa szabad nemzeteit a civilizatió mostani magas állapotára juttatta — — — azt mindnyájan, Uraim, igen jól tudjuk, azt nemzetünk

igen mélyen érzi!!! Hiszen e tanácskozásba, hol vallásunk s nemzetiségünk kérdései felett a legelhatározottabb lépések történnék, még ide sem engedi a katonai fegyelem testvéreinket, a végvidéki lakosokat eljönni: — nehogy testvéreik s hitsorsosaiknak panaszaikat előterjeszthessék és kívánataiknak kifejezést adjanak. Vagy talán azért zártak el előttük a congressus ajtai, nehogy tőlünk meghallhassák, miként itt e hazában meleg keblek vannak, melyek az ő szenvedéseik iránt rokonszempvel viseltetnek, s megszabadításukat szent feladatuknak ismerik.

Törvényeink vannak reá, az eddigi szokás mindenkor az volt, hogy nemzeti congressusainkon a végvidék képviselve legyen; csak az új kornak, ezen kormánynak, mely jutalmaztatásunkat annyiszor megigérte, volt fenntartva a nemzetet ez irányban is isolálni, s a polgári rend és a katonaság között az elválasztást még a nemzeti congressusunkban is keresztülvinni.

Ily kormány, mely sem nemzetiségünk, sem vallásunk, sem polgáriszabadságunk iránt rokonszempvel nem viseltetik, szerintem nem alkalmas arra, hogy nemzeti kívánalmainkat támogassa; s miután kívánataink egyik főágazatát a végvidéknek a haza többi részeivel való egyenlő polgári és politikai jogosítványa képezi, mire a horvátországi és ezen congressus összehívásában tapasztalást tekintve, a kormány különös hajlamot magában nem érez: e szerint szöszölőnk, támaszunk nem is lehet.

Ha tehát követelésünket nem a kormány közvetítésével akarjuk érvényesíteni, akkor hátra van a második út, t. i. azokat az országgyűlés elébe közvetlenül terjeszteni.

A multat tekintve, a magyar nemzethezi viszonyunk iránt lehetnek különböző vélemények. Mi engemet illet, én 1848-ban a democraticus elvek diadalában kerestem, s véltém feltalálhatni azon talismant, mely nemzetem boldogságát biztosítsa. Ezen eszme diadalának volt szentelve életem, ezen elv nőtt és erősödött velem, s az utolsó évtized e meggyőződésemet megdönthetetlen sziklává erősítette.

Lehetnek olyanok, kik még most is a félreértések vagy valódi mulasztások kibányasztásával keserítik a

nemzetiségek közötti viszonyt. Lehetnek, kik a szenvedélyek fölizgatásában, a testvérnépeknek egymás elleni fölingerlésében, a boszu felzaklatásában keresik most is nemzetünk nagyságának és erejének érvényét. Mi engem illet, én feladatomat az egyesség hirdetésében, nemzetem boldogságát és önnön dicsőségemet a magyarnemzettel egyesség létesítésében keresem.

En, uraim, szomorú mesterségnek tartom azon képességet, mely egy haza népeinek egymás elleni felbősztésében érvényesíti magát, annál szomorubbna és veszedelmesebbnek, mennél inkább eltalálja a nép lelkében azon gyászos hurt, melyen az ellenszenv, a gyűlölet hangra kap. A népeknek megvannak udvaronczaik, mint az uralkodóknak. A népek sem menttek a hizelgés kárhozatos viszketegétől; s ha a valódi érdemet a nép, jobb érzelme szerint a Capitoliumban jutalmazá, volt eset reá, hogy félrevezetve hamis tribunusai által — az érdemest a tarpeji sziklákról ledobta.

A tények következetesek mint a láncz, melynek egyik szeme a másikkól következik, s a politikai bűn megboszulja magát gyakran ezrediziglen.

En mindig — de főképen ma, a 12 évi tanulmány után, nemzetem szabadságára és jólétére csak egy biztos módot tudtam és tudok, és ez a szabadságot megértő, szabadságért küzdő bátor és hős magyar testvéreinkkel való szoros, tartós, felbonthatlan szövetségben áll.

A kormánynak egy érdeke van, és ez nem accidentalis, hanem természetszerű, tőle el nem választható — és lényegében, alkotásában, organismusában rejlő szükség, ezen érdek: a hatalom! A nemzeteknek más érdekük van, szinte ösztönszerű, szinte természetes, szinte elválhatlan; és ez a közjognak, a szabadságnak terjesztésében, biztosításában, védelmében van kifejezve, egy szóval, a fölébredett nemzetek törekvése: a szabadság!

E törekvést mi elősegíthetjük, mi akadályozhatjuk. Elősegítve, önnön szabadságunkat mozdítjuk elő; akadályozva, alkalmat nyújtunk új szenvedések hosszú sorozatára; s isten tudja, miként lesz-e többé idő, az el-

mulasztott alkalmat helyreépítozni, a késő belátást sikerésíteni. Athennek alapos okai lehettek Sparta elleni ingerültségre! Thebának Athen elleni panaszokra. Egy merész zsarnok, ez alapos vagy alaptalan okokat figyelmen kívül használva, Athent, Spártát és Thebát úgy mint egész Hellast egymásközötti testvérháboruban elgyengítette, aztán eltiporta.

A világtörténelem tanúságai, a mi saját nemzetünk történetének eredményei arra intenek, arra kényszerítenek, hogy ott keressük a szabadságot, hol a szabadság érzelve ismertetik; holtzen érzelmenek becsé és értéke van. Keressük azt az országgyűlésen és közvetlenül ott. A királyi propositionok csak úgy érhetnek valamit, úgy válnak törvénynyé, ha azokat az országgyűlés elfogadja; és higyjék meg Uraim, sokkal nagyobb, sokkal erőteljesebb nyomatékkaal fognak a mi kívánataink hatni az országgyűlés elhatározásába, ha azokat mi magunk, a szabad hazának szabad nemzete egyenesen nyújtjuk az ország elébe, mint ha egy el nem is ismert s nem szabad elvű kormány kétes pártfogására bizzuk sorsunkat.

A magyar nemzet nagyjai — értem az értelmiség nagyságait — a fennforgó kérdésben nyilatkoztak; s nincs okunk e nyilatkozatok ellen panaszt emelni. Ezen nagy képességek, ezen nagy hazafiak, kik hazájukat nem csak szeretik, de a hazaszeretetenek föltételeit is értik, kik tudják, miként a nemzetiségek kibékítésében, kielégítésében Magyarország jövője van befoglaltatva, s tudják, miként azon törekvéseik sikere: hogy szabad, nagy, hatalmas és felvirágzó legyen ezen áldásdus ország, attól függ, hogy nemes küzdelmeiben a bennlakó nemzetek által támogatatik-e? Ezen nagy férfiak nemcsak pártolni, de győzelemre is fogják vinni a mi jogos és méltányos kívánalmainkat. „A két nemzet megértendi egymást a szabadság törekvéseiben, a mint megértette egymást a kereszténység véres csatáiban.“

A követendő utra nézve véleményem tehát az: miként kívánatainkat egyenesen és csak az országgyűlésre terjeszszük.

Hátra van még kívánalmaink tárgya.

E tekintetben nem kell mondanom, miként azok egyrésről Magyarország territorialis integritása, szent István koronájának souverainitása, a haza közjogának, az ősi alkotmányból fejlődött és 1848-ban elfogadott szelleme; másrésről nemzetünk szükségai által lesznek körvonalozandók és megállapítandók. Én az álladalmi életben mindig ellensége voltam az utópiáknak, s ezek a világnak többet ártottak már, mint tűz és vas. Nem akarjuk mi Magyarországot elszakítani; s ezt józanon nem akarhatjuk. — Nem akarunk mi Magyarországgal egy laza és csak mesterségesen egybetartható foederatív-állapotba lépni: ez egy historiai gyökerzetű és monarchiában lehetetlen és eszélytelen. — Uj kis álladalmak létesítésére pedig ezen korszak nem igen kedvező. — Mi Magyarország szabad polgárai vagyunk és maradunk. — Hű fiaink akarunk lenni és maradni szent hazának, melynek csatáiban őseink vére elfolyt, melyet egy közös történet, közös nagyság, közös öröm, közös szenvedés előttünk oly drágává tett. Joggal mondhatjuk mi is a magyar költővel:

„Ez azon föld, a melyen annyiszor atyáid vére folyt.
A melyhez minden szent nevet egy ezredév csatolt.“

Erősbiteni, szilárdítani akarjuk e hon alkotmányát hozzájárultunkkal, támogatásunkkal. Az alkotmányos épületbe akarjuk beépíteni önnön létünket, hogy annak egy erős oszlopát képezzük, s nemzeti életünk alapjai a közalkotmány földében legyenek lerakva. Midőn ekként jogaink az alkotmányba gyökeresítettnek, az alkotmány maga számunkra a frigy templomává válik, melyet mint legdrágább nemzeti kincstünknek védbástyáját, életünkkel, vérünkkel, vagyonunkkal oltalmazunk.

Ezen irányból indulva ki, szem előtt tartván a közjogi viszonyt és hazai szerkezetet, de szem előtt tartva fejlődésünk szükséges föltételeit, kívánalmainkat következő pontokban vélném összefoglalni. Indítványom tehát:

1) Szüntettessék meg a végvidék katonai szerkezete, mire most — a török hatalom gyengülése után — semmi szükség nincs, s minek fenn-

maradása többé nem jogos, sőt mind politikai, mind gazdasági szempontból a közhazára szentély, mint a szerb nemzetre felette ártalmas.

A mostani katonai végvidék következő része, u. m. a pétervári, az illyr-bánáti és a pancsovai ezredek, továbbá a sajkás kerület csatoltassanak a határos megyéknek szerbek által lakott vidékeihez s alakítottassanak által vármegyékké. Ezen vármegyék oly organikus viszonyban álljanak a fejedelemhez, az országhoz és az országos hatóságokhoz, mint a többi vármegyék, s belső szerkezetük is a jelenleg létező vármegyékkel egyenlő legyen, a mint egyébiránt a többi megyéknek minden jogai ezekre is kiterjesztessenek. Az ekkénti felosztás által nyerendő területhez csatoltassék még a Szerémség és összevéve ebből képeztessék a Vajdaság területe.

Nemzetünk ebben régi vágyainak teljesültét oly melegen, oly bensőleg, oly tartósan kívánja, hogy azt lehetetlen nemzeti kívánalmaink között első helyre nem tennünk.

Hazánkban mind a kunok, mind a jászok, mind a hajduk, Erdélyben a székelyek és szászok birnak külön területtel, a nélkül, hogy a haza közötti kötelek lazabbak volnának, a nélkül, hogy ez által a haza integritása sértve vagy álladalmi funkcióinak teljesítése nehezebbé válnék. A szerb-vajdaság hasonlóan nem fogja gyengíteni, hanem erősíteni a hazát; mert a részek kiélegítése és erősítése által az egész szilárdul.

2) Az ország zászlósainak száma szaporítottassék egygyel; s ez legyen a szerb nemzet által szabadon választott szerb vajda.

A vajda köre legyen a szerb nemzet jogaira, nevelési intézeteire, tökéjeire felügyelni, ő egyszersmind a nemzeti congressusban elnökölend.

A szerb vajda egyéb funkciói akként határozottassanak meg, hogy sem az országos közhatalommal, sem pedig a törvényhatóságok autonomiájával ellentétbe ne jöjjön.

3) A patriarchatus ismertessék el törvényileg.

4) Mondassék ki a görög n. e. hierarchiának közjogi egyenjogúsága a r. kath. püspökségekkel.

5) Tökéletes önállóság vallás tekintetében.

6) Függetlenség az iskolák körül, az országos fő-felügyeleti jognak elismerése mellett.

7) Kivánjuk a szerb nyelvnek egyenjogúságát a magyar nyelvvel törvényhatósági és községi ügyekben, akként, hogy a szerb vajdaság területén a törvényhatóságoknál a szerb nyelv legyen a hivatalos; a községekben, a mennyiben e területen más nemzetségbeli vagy vegyes lakosságú községek volnának, ez esetben az ügyvezetési nyelv választása a község lakosai többségének szabad akaratától függjön.

8) A kinevezésektől függő országos méltóságok és hivataloknál legyen kellő tekintet a szerb nemzetre s az alkalmas szerb férfiak ne mellőztessenek.

9) Végre a Vajdaság valamely nagyobb városában állitassék fel egy szerb nemzeti tanintézet jogakademiával, s ezen akademia legyen egyenjogu minden a hazában levő akademiákkal.

A tanárok kinevezése a nemzeti congressus által választandó állandó tanulmányi, tanügyi bizottmánytól függjön.

Ezek volnának szerintem nemzetünk kívánatai. Ezek nemzeti életünk szükségeiből vont, a mérséklet, a méltányosság, a jog által szabályozott óhajok.

Ezeknek édes magyar hazánk közjogábani bevétele által a szerb nemzet a privilegiumok bonyodalmaiból kijutni és a haza közjogába állandóan bekebleztetni, biztosittatni fog.

Nincs kétségem róla, miként a magyar országgyűlés, a magyar nemzet teljes készséggel fogja megadni szerb testvéreinek e méltó kívánatát s örömmel fogja megszoritani azon jobbot, melyet a Dusan, Uros és Brankovics utódai oly készséggel nyujtanak.

Törpüljön le semmiségébe a rágalomnak azon hazug koholmánya, miként a szerb nemzet az országos szabadsági törekvéseknek ellensulyozására eszközül szolgálni akar. Mi a szabadságot szeretjük, mint azt magyar testvéreink szeretik, s a reánk nézve oly természetlen kegyelem terét a privilegiumok kopárságát végkép elhagyni, e haza valamennyi hű fiai által védelmzett és ezredéves viharokkal oly hősiesen daczolt közszabadság védbástyáiba magunkat behelyezni kívánjuk. Törpüljön le a gaz törekvés, mely a két nemzet között

a vizsály, az egyenetlenség magvát hinteni, a fölreértéseket, a tévedéseket ellenségeskedésre — mindnyájunk nyomorára kibányászni akarja. Ily szerencsétlenségnek tartom az utópiákat is, melyek elérhetetlen, czélszerűtlen s csak a fölhevült phantasiák ködfátyolképeiben létesíthető alakzatok felé irányozzák a nép ösztönét, és midőn elérhetlent követelnek, a szükségszerűleg bekövetkezni kellő megtagadást keserűségek átkos üszkévé, a reactio gypontjává öntudatlanul már előre átalakítják.

Nem lehet nekünk józanon kívánnunk, hogy Magyarország ezredéves szerkezete megszüntessék s az ország átalakíttassék; mi csak azt kívánhatjuk, hogy a jogok terjesztessenek és mi azok teljességét élvezhessük.

Midőn, tisztelt férfiak! a tárgy nagy — kiszámíthatlan fontossága, roppant bordereje, őseimtől örökölt nemzetemhezi ragaszkodás s a haza szeretete által ösztönöztetve türelmüket eddig igénybe vettem; nem marad más hátra, mint azon figyelmet, melylyel előadásomat kísérni kegyesek valátok, nektek hálásan megköszönve, e nagy nap munkájára az ég áldását kikérni, hogy engedje, miszerint az, mit megállapítunk, a béke, a jóllét, a boldogság magvává váljék; s a késő századok egy szabad, egy virágzó, egy felvilágosodott utókor hálás emlékkal tekintsen vissza e napra, önérzettel mutassanak reánk nemesak saját unokáink, hanem a testvér-nemzetiségek utódai is, mint kik a vizsály üszkét örökre eltemetve, hazánk és nemzetünk iránti kötelességünket becsülettel teljesítettük s a reánk bizott nagy hivatásban bölcsen eljárunk.

